

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

Орган Саюза савецкіх пісьмемнікаў Беларусі, Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР, Міністэрства кінематографіі БССР і Камітэта па справах культуры-асветных устаноў пры Совеце Міністраў БССР

№ 7 (654)

Субота, 14 лютага 1948 года.

Цана 50 кап.

Да стагоддзя „Маніфеста Комуністычнай партыі“

Хутка працоўны ўсяго свету будзе святкаваць выдатны юбілей: сто год таму назад упершыню прагучэлі грамадскія словы «Маніфеста Комуністычнай партыі».

«У гэтым творы, — пісаў В. І. Ленін, — з геніяльнай аяснасцю і дэкаду арысаваны новы светлагляд, п'ялыны матэрыялізм, які ахоплівае галіну сацыяльнага жыцця, дыялектыка як найбольш усебаковае і глыбокае ўчыненне аб развіцці, тэорыя класавай барацьбы і сусветна-гістарычнай рэвалюцыйнай ролі пролетарыята, творчы нова, комуністычнага грамадства».

«Маніфест. Комуністычнай партыі» стаў баявой праграмай, грознай зброяй рабочага класа ўсіх народаў. Со гадоў гучаць горады і працуюць словы «Няхай пануючыя класы дрыжаць перад комуністычнай рэвалюцыяй. Пролетарыям няма чаго ў ёй губляць, апрача свай ланцугу». Здабудуць-жа яны ўсё свет».

«Пролетары ўсіх краін, аднаіцесь!» — стала баявым лозунгам рабочага класа. Гэтыя словы гучалі ў дні Парыжскай камуны і ў 1907 годзе на барыкадах Краснай Прэсіі ў бессмертных дні Кастрычніцкага паўстання. Гэтыя словы з вялікай сілай гучаць і сёння, калі рабочы клас і ўсё прагрэсіўнае чадавецтва вядзе жорсткую барацьбу з цёмнымі сіламі рэакцыі і фашызма. Але цяпер ужо не здаць камунізм блукае на Еўропе. Комунізм — гэта рэальнасць, магутная і незломная сіла. На адной шоста частцы зямлі — у нашым вялікім Савецкім Саюзе — пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі Леніна — Сталіна пабудавана сацыялістычнае грамадства і паспяхова будзецца камунізм. На сацыялістычны шлях развіцця выйшлі краіны новай дэмакратыі. У капіталістычных краінах комуністычныя партыі карыстаюцца вялікім аўтарытэтам і любяць народаў. Так, у Францыі народ зрабіў комуністычную партыю першай партыяй у парламенце.

Слова камуніст стала сімвалам усяго перадавага, смелага, чэснага, высокароднага. Працоўныя масы і ўсё сумленнае чадавецтва ўсё больш і больш пераконаваюцца, што адзінымі людзьмі, здольнымі стварыць на зямлі шчасце, з'яўляюцца камуністы. Надаждзе да комуністычнай партыі — вялікае шчасце і гонар.

Перад рабочым класам усяго свету ёсць вялікі прыклад пабудовы сацыялізму — наш Савецкі Саюз. Тое, аб чым прапарчылі Маркс і Энгельс сто гадоў назад, здзейснена Комуністычнай партыяй большэвікоў пад мудрым кіраўніцтвам лепшага марксіста-ленінца сучаснасці геніяльнага Сталіна. Паспехі савецкага народа натхняюць рабочы клас усяго свету на барацьбу за сваё жыццё, за свой лёс, за свае правы. І як-бы ні гурталіліся, спяняныя вяршачы да камунізму, усе Тру-

ны і Маршалы, Чэрчылі і Бешін — гэтыя сучасныя Метэрніхі і Пізо, — мы цвёрда ведаем, што ўсе шляхі вядуць да камунізму.

Савецкія пісьмемнікі — самая перадавая пісьмемнікі свету — справе пабудовы камунізму аддаюць усе свае сілы і здольнасці. Мы ганарымся высокай ідэйнасцю нашай літаратуры, яе непакуднай праўдзасцю.

За апошнія часы наглядзецца радасная з'ява: наша савецкая літаратура стала больш страйнай, непрыкраснай, наступальнай. Вялікія бэй, які былі дадзены бездзейнасцю, прашласці, нізкапаклонству перад Захадам, прынеслі свае плённыя вынікі. У беларускай, як і ва ўсёй савецкай літаратуры, з'явіліся высокаідэйныя і высокамастацкія творы, у якіх пісьмемнікі ўспраўляюць натхнёную творчую працу савецкіх людзей, з гнева выкрываюць і падальшчыкаў новай вайны. Варта прыгадаць новыя цыклы вершаў пра людзей калгаснага села П. Брэўкі, «Ліст да аб'яднаных нацый», «Комуністы», «Дом» ды іншыя вершы А. Куляшова, новую кнігу вершаў «Каб ведалі» М. Танка. Самыя гарачыя і шчырыя словы нашы паэты прысвячаюць комуністычнай партыі і яе вялікаму правяду. Кожны з беларускіх савецкіх пісьмемнікаў мог бы сказаць услед за Максімам Танкам:

Партыя —
выпрабаваны ў баях карабель,
Я — адна толькі ітка
ў тых ветрах алых, суровых,
што гісторыі подых
ісцую на сабе,
што ўзняты па волі
Правадыра-рулявога.

Як дадатную з'яву, трэба адзначыць і паварот нашых пісьмемнікаў да публіцыстыкі. Шматлікія артыкулы на агульнапалітычныя і міжнародныя тэмы Міхаса Лынькова, Пятра Глебікі, Пятруся Броўкі, Янкі Маўра, Аркадзя Куляшова ды іншых — гэта палкія словы праўды, словы большэвізму.

Але сёння, напярэдадні юбілея бессмяротнага «Маніфеста Комуністычнай партыі», беларускія пісьмемнікі павінны прызначыць, што яны знаходзяцца ў вялікім даўгу перад комуністычнай партыяй большэвікоў. У беларускай савецкай літаратуры нічо не створаны высокамастацкі, праўдзавы вобраз камуніста — чалавека перадавага светлагляду, мужага і сціплага, прапанітага і нястомнага, бясстрашнага і высокароднага. Стварэнне такога вобраза (асабліва ў прозе і драматургіі), на прыкладзе якога выходзіла б маладое пакаленне, — справа найважнейшай важнасці. Для таго, каб стварыць такі вобраз, каб правільна паказаць веліч пабудовы камунізму, пісьмемнікі павінны самі блізка авалодаць камуністычным светлаглядам, вучэннем Маркса, Энгельса, Леніна, Сталіна. Ёсць, як сказаў таварыш Жданав, пісьмемнікі «... павіны ісці ў перадавыя рады народна, паказваючы народу шлях яго развіцця».

Аркадзь КУЛЯШОЎ

КОМУНІСТЫ

Комуністы — гэта слова, як са сталі,
Комуністы — гэта слова, як з агню.
Маркс і Энгельс нам імя такое далі
Сто гадоў таму назад упершыню.

Сто гадоў таму назад было нас мала,
Сто гадоў назад мы вышлі на вайну,
Сто гадоў мы рылі дол для Капітала,
Для хаўтур яго скалочвалі труну.

Мы не верылі ні ў бога, ні ў малітвы,
Не быдо для нас другіх свяцейшых слоў
Апроч лозунгаў і заклікаў да бітвы,
Апроч песень, ад якіх кіпела кроў.

Нас не раз іны ўдзімалі, як загады,
Комунізма даль — наш вырай дарагі,
Гнезды нашыя — з камення барыкады,
Крылы нашыя — чырвоныя сцягі.

Не ўміралі мы, на дно срой магілы
Не складалі мы ў басілаі крыл сваіх,
Хоць і падаў хто — адрозу яго крылы
За плячым падымаліся ў жывых.

Сцяг крылат ад паўстання да паўстання
Па зямлі нас нёс праз буру, праз пургу.
Комуністы... Вымаўляць без хвалявання
Гэта слова, гэта імя не магу.

Комуністы — гэта зброя грозная сіла,
Невычэрпны арсенал барацьбыгоў.
Гартвалі ў рэвалюцыі гарнізе
Ленін, Сталін нас, як зброю, для ваякоў.

Слова іх нам асвятляла даліягды,
Комунізма дарога берагі,
Гнезды нашыя — з камення барыкады,
Крылы нашыя — чырвоныя сцягі.

Комуністы не ўміраюць у паходзе,
Ім, упашым, снацца будучыні сны.
Пад Царыцыным і на Крашчакіным
лёдзе

Спяць, абняўшыся навек з зямлёй, яны.
Спяць, абняўшыся з зямлёй, комуністы,
Не адважыцца краіну іх смерць рукой,
Бо шуміць, шуміць чырвоны сцяг

Так і мы не зложым крылаў ад удараў,
Да канца за нашу справу пастаім,
І крылаты сцяг паражыць комунараў
Нашай змене для паўту аддадзім.

Так і я аддам як спадчыну, дазвання
Барацьбы агонь, што ў сэрцы беругу.
Комуністы... Гэты заклік да змагання
Вымаўляць без хвалявання не магу.

Гэтым словам, гэтым імем — самым чыстым —
Самых блізкіх мне я клічу не адзі,
Я хачу, каб называўся комуністам
Родны сын мой, а таксама сынаў сым.

Сто гадоў прайшло, і блізка наша мэта,
Да якога з барацьбою мы ішлі,
Хутка будзе называцца — веру ў гэта —
Комуністамі ўсе людзі на зямлі.

Аб оперы „Вялікая дружба“ В. Мурадэлі Пастанова ЦК ВКП(б) ад 10 лютага 1948 г.

ЦК ВКП(б) лічыць, што опера «Вялікая дружба» (музыка В. Мурадэлі, лібрэта Г. Мдзівані), пастаноўная Вялікім тэатрам Саюза ССР у дні 30-й гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі, з'яўляецца заганым як у музычных, так і ў сюжэтных адносінах, антымастацкім творам. Асноўныя недахопы оперы заключаюцца перш за ўсё ў музыцы оперы. Музыка оперы невыразная, бедная. У ёй няма ніводнай мелодыі або ары, якія запамінаюцца. Яна сумбураўная і дысгарманічная, пабудаваная на сузьільных дысанансах, на гукаспалучэннях, якія рэжучуць слых. Паасобныя радкі і сцэны, што прэтэндуць на меладычнасць, раптам перарываюцца нястройным шумам, які зусім чужы для нармальнага чалавечага слыху і дзейнічае на слухачоў прыгнятална. Паміж музычным суправалжэннем і развіццём дзеяння на сцэне няма арганічнай сувязі. Вакальная частка оперы — харавое, сольнае і ансамблевае спяванне — робіць убогае ўражанне. З прычыны ўсяго гэтага магчымасці аркестра і спевакоў застаюцца нявыкарыстанымі.

Кампазітар не скарыстаў багацця народных мелодый, песень, напеваў, танцавальнага і плясавых матываў, якімі так багата творчасць народаў СССР і, у прыватнасці, творчасць народаў, што насяляюць Паўночны Каўказ, дзе разгортаюцца дзеянні, якія паказваюцца ў оперы.

У лагоні за ілжывай «арыгінальнасцю» музыкі кампазітар Мурадэлі заняў лепшыя традыцыі і вопытам класічнай оперы наогул, рускай класічнай оперы ў асабліва, якая вызначаецца ўнутранай змястоўнасцю, багаццем мелодый і шырынёй дыяпазона, народнасцю, зграбнай, прыгожай, яснай музычнай формай, якая зрабіла рускую оперу лепшай операй у свеце, любімым і даступным шырокім колам народа жанрам музыкі.

Гістарычна фальшывай і штучнай з'яўляецца фабула оперы, якая прэтэндуе на паказ барацьбы за ўстаўленне савецкай улады і дружбы народаў на Паўночным Каўказе ў 1918—1920 г. г. З оперы ствараецца няправільнае ўяўленне, быццам такія каўказскія народы, як грузіны і асыяны, былі ў тую эпоху варожымі рускаму народу, што з'яўляецца гістарычна фальшывым, бо пераходзіла для ўстаўлення дружбы народаў у той перыяд на Паўночным Каўказе з'яўляліся інгушы і чахэнцы.

ЦК ВКП(б) лічыць, што правал оперы Мурадэлі ёсць вынік няправільнага і згубнага для творчасці савецкага кампазітара фармалістычнага шляху, на які стаў т. Мурадэлі.

Як паказала нарада дзеячоў савецкай музыкі, праведзеная ў ЦК ВКП(б), правал оперы Мурадэлі не з'яўляецца прыватным выпадкам, а цесна звязаны з надобным станам сучаснай савецкай музыкі, з распаўсюджаннем сярод савецкіх кампазітараў фармалістычнага напрамку.

Яшчэ ў 1936 годзе, у сувязі са з'яўленнем оперы Д. Шапастовіча «Лэдзі Макбет Мцэнскага павету», у органе ЦК ВКП(б) «Правда» былі падвергнуты вострай крытыцы антынародныя, фармалістычныя скажэнні ў творчасці Д. Шапастовіча і раскрыта шкоднасць і небяспечнасць гэтага напрамку для лёсу развіцця савецкай музыкі. «Правда», якая выступіла тады па ўказанню ЦК ВКП(б), ясна сфармулівала патрабаванні, якія прад'яўляе да сваіх кампазітараў савецкі народ.

Не глядзячы на гэтыя папярэджанні, а таксама наперакор тым указанням, якія былі дадзены Цэнтральным Камітэтам ВКП(б) у яго рашэннях аб часопісах «Звязда» і «Ленінград», аб кінофільме «Вялікая жыццё», аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго паліпшыню, у савецкай музыцы не было зроблена ніякай перабудовы. Асобныя поспехі некаторых савецкіх кампазітараў у галіне стварэння новых песень, якія знайшлі прызнанне і шырокае распаўсюджанне ў народе, у галіне стварэння музыкі для кіно і г. д., не змяняюць агульнай карціны становішча. Асабліва дрэнна абстаіць справа ў галіне сімфанічнай і опернай творчасці. Гутарка ідзе аб кампазітарах, якія прытрымліваюцца фармалістычнага, антынароднага напрамку. Гэты напрамак знайшоў сваё найбольш поўнае выяўленне ў творах такіх кампазітараў, як т. Д. Шапастовіч, С. Пракоф'еў, А. Хачатурян, В. Шапалін, Г. Папоў, Н. Мяскоўскі і др., у творчасці якіх асабліва наглядна прадстаўлены фармалістычныя скажэнні, антыдэмакратычныя тэндэнцыі ў музыцы, чужыя савецкаму народу і яго мастацкім густам. Характэрнымі адзнакамі такой музыкі з'яўляюцца адмаўленне асноўных прынцыпаў класічнай музыкі, прапаведзь атанальнасці, дысананса і дысгармоніі, якія быццам-бы з'яўляюцца выяўленнем «прагрэса» і «наватарства» ў развіцці музычнай формы, адмаўленне ад такіх важнейшых асноў музычнага твора, як той з'яўляецца мелодыя, захалленне сумбураўна, неўрапатычнымі спалучэннямі, якія ператвараюць музыку ў какафонію, у хаатычнае нагромаджэнне гукаў. Ад гэтай музыкі моцна патыхае духам сучаснай мадэрнісцкай буржуазнай музыкі Еўропы і Амерыкі, якая выяўляе маразм буржуазнай культуры, поўнае адмаўленне музычнага мастацтва, яго тупік.

Істотнай адзнакай фармалістычнага напрамку з'яўляецца таксама адмаўленне ад паліфанічнай музыкі і спявання, якія грунтуюцца на адначасовым спалучэнні і развіцці раду самастойных меладычных ліній, і захалпенне аднатоннай, унісоннай музыкі і спяваннем, часта без слоў, што ўяўляе сабой парушэнне шматгалосага музычна-песеннага ладу, уласцівага нашаму народу і вядзе да збыднення і заняпаду музыкі.

Зневажаючы лепшыя традыцыі рускай і заходняй класічнай музыкі, адкідаючы гэтыя традыцыі, які быццам-бы «застарэліся», «старомодныя», «кансерватыўныя», пагардліва трэтыруючы кампазітараў, якія спрабуюць добрасумленна асвойваць і развіваць прыёмы класічнай музыкі, які прылічваюць «прымітыўнага традыцыяналізма» і «эпігонства», многія савецкія кампазітары, у лагоні за няправільна зразуметым наватарствам, адарваліся ў сваёй музыцы ад запатрабаваннага і мастацкага густу савецкага народа, замкнуліся ў вузкім коле спецыялістаў і музычных гурманаў, знізілі высокую грамадскую ролу музыкі і звылілі яе значэнне, абмежавалі яе задавальненнем салпаваных густаў эстэтычных індывідуалістаў.

Фармалістычны напрамак у савецкай музыцы выклікаў сярод часткі савецкіх кампазітараў аднабаковае захалленне складанымі формамі інструментальнай сімфанічнай б'ястэставай музыкі і пагардлівых адносінаў да такіх музычных жанраў, як опера, харавая музыка, папулярная музыка для невялікага аркестраў, для народных інструментаў, вакальных ансамбляў і г. д.

Усё гэта непазбежна вядзе да таго, што страчваюцца асновы вакальнай культуры і драматычнага майстэрства і кампазітары развучваюцца пісаць для народа, сведчаннем чаго з'яўляецца той факт, што за апошні час не створана ніводнай савецкай оперы, якая стаіць на ўзроўні рускай опернай класікі.

Адрыв некаторых дзеячоў савецкай музыкі ад народа дайшоў да таго, што ў іх асяроддзі атрымала распаўсюджанне гіллага «тэорыя»,

у сілу якой неразуменне музыкі многіх сучасных савецкіх кампазітараў народам растлумачваецца тым, што народ быццам-бы «не дарос» яшчэ да разумення іх складанай музыкі, што ён зразумее яе праз стагоддзі і што не варта бянтэжыцца, калі некаторыя музычныя творы не знаходзяць слухачоў. Гэтая наскрозь індывідуалістычная, у аснове супроцьнародная тэорыя ў яшчэ большай ступені спрыяла некаторым кампазітарам і музыказнаўцам адмежавацца ад народа, ад крытыкі савецкай грамадскасці і замкнуцца ў сваю шкарлупу.

Культываванне ўсіх гэтых і да іх падобных поглядаў наносіць найвялікшую шкоду савецкаму музычнаму мастацтву. Цярпімыя адносіны да гэтых поглядаў азначаюць пашырэнне сярод дзеячоў савецкай музычнай культуры чужых ёй тэндэнцый, якія вядуць да тупіка ў развіцці музыкі, да ліквідацыі музычнага мастацтва.

Заганны антынародны фармалістычны напрамак у савецкай музыцы аказвае таксама згубны ўплыў на падрыхтоўку і выхаванне маладых кампазітараў у нашых кансерваторыях, і, у першую чаргу, у Маскоўскай кансерваторыі (дырэктар т. Шапалін), дзе фармалістычны напрамак з'яўляецца пануючым. Студэнтам не прывіваюць павагі да лепшых традыцый рускай і заходняй класічнай музыкі, не выхоўваюць у іх любоў да народнай творчасці, да дэмакратычных музычных форм. Творчасць многіх выхаванцаў кансерваторыі з'яўляецца сляпым перайманнем музыкі Д. Шапастовіча, С. Пракоф'ева і др.

ЦК ВКП(б) канстатуе зусім нецярпімае становішча савецкай музычнай крытыкі. Кіруючае становішча сярод крытыкаў займаюць праціўнікі рускай рэалістычнай музыкі, прыхільнікі ўпадчай, фармалістычнай музыкі. Кожны чарговы твор Пракоф'ева, Шапастовіча, Мяскоўскага, Шапаліна гэтыя крытыкі абвясняюць «новай заваёвай савецкай музыкі» і славасловяць у гэтай музыцы суб'ектыўзм, канструктыўзм, крайні індывідуалізм, прафесіянальнае ўскладненне мовы, г. зн. іменна тое, што павінна быць падвергнута крытыцы. Замест таго, каб разбіць шкодныя, чужыя прыніцы сацыялістычнага рэалізма поглядаў і тэорыі, музыкальная крытыка сама садзейнічае іх распаўсюджванню, усхваляючы і абвясняючы «перадавымі» тых кампазітараў, якія падзяляюць у сваёй творчасці ілжывыя творчыя ўстаноўкі.

Музычная крытыка перастала выяўляць думку савецкай грамадскасці, думку народа і ператварылася ў рупар асобных кампазітараў. Некаторыя музычныя крытыкі замест прычынавай, аб'ектыўнай крытыкі, з прычыны прывілежскіх адносінаў сталі дагаджаць і схіляцца перад тымі ці іншымі музычнымі лідэрамі, усяляк усхваляючы іх творчасць.

Усё гэта азначае, што сярод часткі савецкіх кампазітараў яшчэ не жыты перажыты буржуазнай ідэалогіі, якія жыўцяца ўплывам сучаснай упадніцкай заходне-еўрапейскай і амерыканскай музыкі.

ЦК ВКП(б) лічыць, што гэта неспрыяльнае становішча на фронце савецкай музыкі стварылася ў выніку той няправільнай лініі ў галіне савецкай музыкі, якую праводзілі Камітэт па справах мастацтва пры Совеце Міністраў СССР і Аргкамітэт Саюза савецкіх кампазітараў.

Камітэт па справах мастацтва пры Совеце Міністраў СССР (т. Храпчанка) і Аргкамітэт Саюза савецкіх кампазітараў (т. Хачатурян) замест таго, каб развіваць у савецкай музыцы рэалістычны напрамак, асновам якога з'яўляюцца прызнанне велізарнай прагрэсіўнай ролі класічнай спадчыны, у асабліва традыцый рускай музычнай школы, выкарыстанне гэтай спадчыны і яе далейшае развіццё, спалучэнне ў музыцы высокай змястоўнасці з мастацкай дасканаласцю музычнай формы, праўдзівасць і рэалістычнасць музыкі, яе глыбокая арганічная сувязь з народам і яго музычнай і песеннай творчасцю, высокае прафесіянальнае майстэрства пры адначасовай прастаце і даступнасці музычных твораў, па сутнасці справы заахвочвалі фармалістычны напрамак, чужы савецкаму народу.

Аргкамітэт Саюза савецкіх кампазітараў ператварыўся ў зброю групы кампазітараў-фармалістаў, зрабіўшы асноўным расаднікам фармалістычных скажэнняў. У Аргкамітэце стварылася затхлая атмасфера, адсутнічаюць творчыя дыскусіі. Кіраўнікі Аргкамітэта і музыказнаўцы, якія групуюцца вакол іх, захвальваюць антырэалістычныя мадэрнісцкія творы, якія не заслугоўваюць падтрымкі, а работы, што вызначаюцца сваім рэалістычным характарам, імкненнем прадаўжаць і развіваць класічную спадчыну, абвясняюцца другароднымі, застаюцца непрыкметнымі і трэтыруюцца. Кампазітары, якія фанабэрацца сваім «наватарствам», «архірэвалюцыйнасцю» ў галіне музыкі ў сваёй дзейнасці ў Аргкамітэце выступаюць, як абаронцы самага адсталата і затхлага кансерватызма, выяўляючы высокамерную нецярпімасць да любых праўдзівых крытыкі.

ЦК ВКП(б) лічыць, што такая абстаноўка і такія адносіны да задачы савецкай музыкі, якія складзіліся ў Камітэце па справах мастацтва пры Совеце Міністраў СССР і ў Аргкамітэце Саюза савецкіх кампазітараў, далей не могуць быць цярпімымі, бо яны прыносяць найвялікшую шкоду развіццю савецкай музыкі. За апошнія гады культурыныя запатрабаванні і ўзровень мастацкіх густаў савецкага народа невычэйна вырасталі. Савецкі народ чакае ад кампазітараў высокакачэсных і ідэйных твораў ва ўсіх жанрах — у галіне опернай, сімфанічнай музыкі, у песеннай творчасці, у харавой і танцавальнай музыцы. У нашай краіне кампазітарам прадстаўлены неабмежаваныя творчыя магчымасці і створаны ўсе неабходныя ўмовы для сапраўднага росквіту музычнай культуры. Савецкія кампазітары маюць аўдыторыю, якой ніколі не ведаў ні адзін кампазітар у мінулым. Было-б недаравальна не выкарыстаць усе гэтыя багацейшыя магчымасці і не накіраваць свае творчыя намаганні па правільнаму рэалістычнаму шляху.

ЦК ВКП(б) пастанаўляе:

1. Асудзіць фармалістычны напрамак у савецкай музыцы, які антынародны і які вядзе на справе да ліквідацыі музыкі.
2. Прапанаваць Кіраўніцтву прапаганды і агітацыі ЦК і Камітэту па справах мастацтва дабіцца выяўлення становішча ў савецкай музыцы, ліквідацыі ўказаных у гэтай пастанове ЦК недахопаў і забеспячэння развіцця савецкай музыкі ў рэалістычным напрамку.
3. Заклікаць савецкіх кампазітараў правінуцца ўсведомленнем высокай запатрабаваннага, якія прад'яўляе савецкі народ да музычнай творчасці, і адкінуць са свайго шляху ўсё, што паслабляе нашу мурзку і перашкаджае яе развіццю, забяспечыць такі пад'ём творчай работы, які хутка рушыць наперад савецкую музычную культуру і прывядзе да стварэння ва ўсіх галінах музычнай творчасці поўнацэнных, высокакачэсных твораў, вартых савецкага народа.
4. Адобрыць арганізацыйныя мерапрыемствы адпаведных партыйных і савецкіх органаў, накіраваных на паліпшыню музычнай справы.

„Будучыня“ Э. Самуйлёнка

Алесь КУЧАР

Алесь КУЧАР

12 лютага споўнілася дзесяць гадоў з дня смерці выдаўца беларускага савецкага псіемніцка Эдуарда Людзвігавіча Самуйлёнка.

Эдуард Самуйлёнак памёр на 32 годзе сваёй жыцця, у самым росквіце талента, але, тым не менш, пакінуў нам значную літаратурную спадчыну.

Гісторыя ў кастрычніцкай серыі беларускай савецкай літаратуры выйшла яго раман «Будучыня». Дзяржаўнае выдавецтва БССР зрабіла добры падарунак нашаму чытачу.

Цяжка пераацаніць значэнне для беларускай савецкай літаратуры такога творца, як раман «Будучыня».

Самуйлёнак, як мастак, вызначыў вострым адчуваннем часу, вельмі яскрава ўседамна сваю грамадзянскую ролю, быў чалавекам шырокіх гарызонтаў, не меў у сабе аніводнай рысы нацыянальнай абмежаванасці.

Гісторыя з'яўлення рамана «Будучыня» вельмі паучальная. У 1936 годзе Саюзы савецкіх пісьменнікаў Беларусі і Грузіі абмяняліся творчымі брыгадамі. Група грузінскіх савецкіх пісьменнікаў на працягу некалькіх месяцаў была ў Беларусі, вывучаючы жыццё народа, а група беларускіх савецкіх пісьменнікаў, у ліку якіх быў і Эдуард Самуйлёнак, працяглі час знаходзіцца ў Грузіі. У выніку гэтага творчага абмену ў Грузіі з'явіліся кнігі навае, вершы аб жыцці Савецкай Беларусі, а ў нас Самуйлёнак напісаў вялікі раман аб Грузіі — «Будучыня». Гэта факт, мажліва толькі ў нашай савецкай краіне, дзе дружба народаў прыйшла на змену нацыяналістычнай абмежаванасці, якую культывіруюць пануючыя класы буржуазных краін.

Для палымнага савецкага патрыёта Эдуарда Самуйлёнака лёс грузінскага народа аказаўся такім-жа бліжнім, як і лёс беларускага народа.

Самуйлёнак, — гэта чытач убацьчы і з самога творца «Будучыня», — біязмежна палюбіў славу і цудоўны грузінскі народ. Наш беларускі пісьменнік знайшоў у грузінскім народзе шмат агучных рыс з беларускім, а Калхэда, якую ён апісаў у рамане, здалася яму вельмі падобнай да нашага Палесся. Можна толькі здаўляцца, як глыбока за такі кароткі тэрмін змог вылучыць пісьменнік побыт і характар грузін. Сама задача, якую паставіў сабе Эдуард Самуйлёнак, паказвае нам на тое, што гэта быў пісьменнік-мысленнік, які імкнуўся раскрыць перад народам цудоўныя далёкія будучыні. Э. Самуйлёнак адным з першых у беларускай савецкай літаратуры ўзяў праблему інтэлектуальнай перавагі прадстаўнікоў працоўнага народа над эксплуатаатарамі і вырашыў гэтую праблему ў рамане «Будучыня» на цудоўных вобразях.

Маральная веліч, непадкупнасць, высокароднасць відаць з усіх утвораў герояў рамана «Будучыня». Селянін Кверквелія забівае падатковага чыноўніка меншавіцкага ўрада за тое, што той губра і подла здаваўся з сялян; большэйкі-падпольшчык Курьдзе даглядае хворае беспрытульнае дзіцё, пакінутае на вуліцы; стары Топурія ахвяруе сваім жыццём — ідзе проста ў ланы контрразведжы, каб выратаваць партызанскі атрад; батрак Гвація ў невыжываным гневе кідаецца на свайго гаспадара Сімона Гамрэкелі за тое, што той аддаваўся краўцу сірату Ліко; кухарка Саламея таксама вельмі чула стаіцца да Ліко; малоды Бесо Коркія ратуе з балотнай багны інжынера Андрэя Міхайлавіча і г. д.

Адным з лепшых вобразаў, у якім раскрыта рысы маральнага высокародства, з'яўляецца вобраз Топурія. Не вялікая асвечанасць, а маральныя якасці дапамагаюць Топурію ўзяцца на вельмі высокую ступень. Прыроднае высокародства, розум узмацняюць яго ў сэнсе інтэлектуальным над усімі гэтымі князіямі, графамі, дваранамі, асобатрадчыкамі, ганьдлярмі. Стары Топурія вельмі правільна разважае аб багатых:

«Багатыя людзі не маюць сумлення... Яны нават розуму не маюць, батоно. Мусяць, для таго, каб нажыць багацце, не трэба вялікага розуму. Яны нішчыць і псуець усё, каб толькі пашпець сваё чэрава... Вось яны забілі птушку, сёння, апоўдні, яна выдзіла вывадка, дванаццаць пскіянтаяк. Я часта бачу іх, яна вывадзіла іх з трыцца на поле, яны кармілі, я глядзеў на іх і шчасіўся. Прыйшлі багатыя і дурныя людзі і забілі яе... І пскіянтаяк цяпер прападуць: вывадка позні — іх парэжуць звыры і пазносяць карышкі. І мне іх шкада, бо задарма прапала столькі прыгожых птушак! Як гэта прыгожа, калі яны ўзаятаюць з трыцца, альбо з зарасляў! Хіба гэта дрэнна было-б, каб на кожным дрэве сядзела прыгожая птушка?»

Зусім не вегетарыянацкі ці чужым сантыменталістам, у дачыненні да прыроды, выступае тут Топурія. Ён сам даволі практычна абыдзіцца з дзіцячым. Але ён разважае правільна: «Хіба гэта дрэнна было-б, каб на кожным дрэве сядзела прыгожая птушка?». Топурія асуджае звырына-эксплуататарскі характар адносінаў багатых да прыроды. Так дзейнічаюць людзі, якія не даюць аб будучым, а ён робіць, як разумны ўладар прыроды. У яго надзвычай развіты эстэтычны густ. Топурія правільна азначае перавагу простага працоўнага чалавека над эксплуатаатарамі. Ён зусім па-горткаўскаму вызначае высокую годнасць чалавека: «Чалавек не біязмоўна жыўдла, Ваню, — гэта чалавек». Характэрна, што адносіны непісьменнага Топурія да прадстаўнікоў пануючых класоў

саў пераклікаюцца з такімі-ж адносінамі да гэтых класоў сумленных інтэлігентаў — Валерыяна Гогоберыдзе і Андрэя Міхайлавіча. Валерыян Гогоберыдзе гаворыць Андрэю Міхайлавічу аб меншавіках:

«Хто зразумее цябе і хто здзейсніць твае планы? Хто ператворыць у жыццё тваю гіпотэзу? Гэтыя... шарманшчыкі і каты? А гэтыя зладзейскія шапкі? Адзінае, што яны могуць — гэта ўрадавы банкет і карная экспедыцыя. А для таго, каб асушыць Калхэду, патрэбны сілы ўсяго народа, розум, энергія і энтузіязм сапраўдных працадзельцаў».

У гэтым сэнсе цікавым з'яўляецца вобраз парабка Гвація, аднаго з цікавейшых вобразаў рамана «Будучыня». На вобразе Гвація выявілася плённая вучоба Эдуарда Самуйлёна ў Аляксея Максімавіча Горкага. Гэта па-сапраўднаму горкаўскі вобраз, тып, які можна сустрэць у творах «Маленства», «У людзях». Цярпелі і дбайны працадзій, сумленны, шчыры, чулы абаронца дзяцей, Гвація ледзве не забіў Сімона Гамрэкелі за тое, што той пакрыўдзіў сірату Ліко. З гэтым вобразам звязаны самыя чароўныя старонкі кнігі. Запамінаецца малюнак, калі Гвація павольна апускае «кушак» Ліко ў бочку з гарачай вадой, у якой Ліко павінен адмыць цыль са сценкаў.

Але вобраз Гвація пераклікаецца і з вобразам Топурія. Справа ў тым, што і Гвація вельмі яскрава ўсведамляе сваю інтэлектуальную перавагу над эксплуатаатарамі. Ён гаворыць цудоўныя словы:

«Як жыць людзі!.. Год без работы, два без работы, а як-жа дваццаць гадоў без работы? Гэта трэба мець моцнае здароўе, каб з малых год да старасці ід кустом на лаўцы адселецца!»

Відавочна, што характэрна: Гвація, які бачыць багатае жыццё Сімона Гамрэкелі, не толькі не зайдросціць яму, але, наадварот, адчувае сябе ў інтэлектуальных адносінах значна вышэй за свайго гаспадара, можна сказаць, у думках эдзекуюча з гэтай сытай і прагнай свінні Гамрэкелі.

Так у рамане Эдуарда Самуйлёна выразна ставіцца праблема маральнай перавагі прадстаўнікоў працоўнага народа над паразітычнымі класамі.

Тут трэба спыніцца яшчэ на адным з выразных вобразаў рамана «Будучыня». Эдуард Самуйлёнак, як грамадзянін і мастак, люта ненавідзеў усіх тых, якія пакланяліся ўсму замежнаму і не ўмеў дастаткова цаніць выдатны розум, працавітасць, здольнасці нашага савецкага чалавека. І ў рамане «Будучыня», паказваючы лепшыя якасці грузінскага народа, пісьменнік з вялікай сілай выступае супроць замежных імперыялістаў, што імкнуліся надзець на свабодналюбывы народ Грузіі ярмо няволі. Ён з біязлітасным сарказмам бачыў меншавікоў, здраднікаў радзімы, што прадавалі замежным ганьдлярм багатыя краіны. Эдуард Самуйлёнак паказвае подлую ролю замежных інтэргентаў, якія імкнуліся і непасрэдна і праз меншавікоў задушыць грузінскі народ, па-варварску эксплуатаваць багатыя гэтай цудоўнай краіны, вывозіць здабыткі за мяжу. Вось што кажа Валерыян Гогоберыдзе пра меншавікоў і іх замежных гаспадароў — англіска і французскіх імперыялістаў:

«Калі яны сумесна з Антантан спустошылі краіну ўшчэнт, Грузія будзе прададзена за наўныя гэтай-жа самай Антанце!.. Есць чытыраць марганец, тварчальскі і тківільскі каменны вугаль, алавердскія капальні медзі, срэбра і сніжня, есць лясы, есць шукі, тытунь, віно, жывёла, мінеральныя воды і, нарэшце, усюго не пералічыць!.. Навошта англіскаму ці французскаму капіталісту закісваць штаны і лезці ў твае паціскае бадота? Як бачым, і тут разуменне таго, што капіталісты могуць толькі па-варварску эксплуатаваць багатыя прыроды, аднаўно інтэлігента Гогоберыдзе з непісьменным селянінам Топурія.

Такім чынам, сумленнымі людзьмі Грузіі іншаземныя прыгнатылікі вызнаюцца як подлыя нягоднікі і рабавальнікі: краю. Вялікай сілы сарказма ў абмалеўшым замежных «дабрадзельцаў» дасягае Эдуард Самуйлёнак, калі паказвае «сучрацістасць», наладжваючы меншавікоў у Тбіліскім тэатры з прычыны прыезду ў Грузію гавароў ІІ Інтэрнацыянала — Кауцкага, Ваньдэрвельдэ і іншых.

Пры арсіані «ўрачцасці» Самуйлёнак на кожным кроку выкрывае подласць меншавікоў і іх замежных прыхільнікаў. У гэтым сэнсе мы маем тут яркі эпізод. Арганізатар веча ра хачелі спарядкаваць праз аркестр «Інтэрнацыянал», але не разлічлі эфекта. Галёрка, куды праніклі прадстаўнікі народа, устала і з вялікім натхненнем і па-сапраўднаму пачала спяваць «Інтэрнацыянал». Пры паказе гэтага моманту пісьменнік уздымаецца да вялікага і шчырага пафасу.

Але з найбольшай сілай перавага савецкага чалавека перад замежнымі людзьмі паўстае ў сэнсе сутычкі большавіка Курьдзе з англіскай генералам. Сізна адываецца на паціскай бульвары ў час панавання меншавікоў у Грузіі. Курьдзе, які знаходзіцца ў падполлі, выпадкова натрапіў на паміраючае галоднае украінскае дзіця. У гэты час на бульвар выходзіць англіскай генерал у суправаджэнні прадстаўнікі меншавіцкага ўрада. Генерал спытаў: Чыё гэта дзіця? Меншавікі чыноўнік пачаў ігнараваць. І тады ўздымаецца большавік Курьдзе. Ён рызкуе жыццём, але гаворыць англіскаму, што гэта іх інтэрвенцыя пагнала ў белы свет тысячы такіх дзяцей.

— Гэты чалавек ідзе! — на чыстай англіскай мове сказаў Курьдзе, ва ўпор глядзячы ў шырыя халодныя здзіўленыя вочы генерала. — Як поўны генерал... маеце ўсе падставы прагнаць яго з двара і ўзяць сабе другога лака.

... Пан генерал прыехаў у Пош, каб паглядзець, як ідзе нагузка чытарскага марганца на англіскай пароходзе... я гэта разумею... Гэта біяздольнае дзіця з Украіны, яно страціла сваіх блізкіх і шукае дапамогі і прытулку. Але з пажарышча яно трапіла ў абкрадзены дом і вось выйкі... — Курьдзе паказаў на ворах лахамоваў».

Калі справа пайшла пра гонар і сумленне розуміна, калі ён убачыў, як агідна прыняеца і дагаджае англіскаму меншавіцкі чыноўнік, яго ахапіла лютасць. Адзінае, што мог зрабіць англіскай генерал-інтэрвент, гэта кінуць непрыкметна меншавіцкаму чыноўніку, каб той паклікаў асобатрадчыка і ўзялі большавіка, а Курьдзе прытуліў дзіця, выратаваў яго ад смерці і выгадаваў.

Так у рамане Эдуарда Самуйлёна вырашаецца і другая асноўная праблема — казак маральнай перавагі прадстаўнікоў рэвалюцыйнага народа над замежнымі інтэрвентамі і іх лёткамі.

Калі ў першых сваіх творах Самуйлёнак імкнуўся да яскравай трыпачы характараў, але не заўсёды дасягаў яе, дык «Будучыня» дае нам рознастайную галерэю герояў, напісаных то ў патэтычных, то ў мякка-лірычных, то ў гумарыстычных тонах. З вайбольш ярка напісаных вобразаў трэба адзначыць спамянутага ўжо Топурія, аднарукка Мхіа, Арцёма Коркія, Курьдзе, Кверквелія, Гвація і інш.

Э. Самуйлёнак малюе ў сваёй кнізе яскравыя вобразы большавікоў, рэвалюцыйных паўстаўцаў.

Сяргей Міронавіч Кіраў і Георгій Канстанцінавіч Орджанікідзе выступаюць перад намі ў рамане толькі ў адным малюнку. Сяргея Міронавіча мы бачым у якасці пасла РСФСР, калі ён выступае перад працоўнымі Тбілісі. Па тэму энтузіязму, з якім масы сустракаюць пасланца Савецкай Расіі, мы можам меркаваць аб палымнасці і сіле прамовы, якую гаворыць трыбун рэвалюцыі, аб тым аўтарытэце і любові, якія ён заваяваў сярод грузінскага народа.

Сяргей Орджанікідзе паказаны ў невялікім эпізодзе, калі ён кіруе аднаўленнем маста праку Куру, па якім лавіным праціці савецкай бронцагнікі. Сяргей выглядае энергічным, рухавым, вострым на думку і на слова. Ён адразу адзначае вопыт інжынера Гогоберыдзе і загадвае яму ў найкарацейшы тэрмін аднавіць разбураны мост. З'яўленне Сяргея ў баявых радах войск натхняе іх на новыя подзвігі. Вялічынна выглядае фігура Орджанікідзе ў дзень, калі чырвоныя войскі, разбіўшы меншавікоў, уступаюць у Тбілісі.

У Маскву Леніну і Сталіну тэлеграфуе Орджанікідзе:

«Лунна над Тыфісам чырвоны сцяг савецкай улады. Няхай жыць Савецкая Грузія!».

Гэта пачалася новая эпоха ў жыцці грузінскага народа, эпоха, калі, нарэшце, змаглі здзейсніцца мары Андрэя Міхайлавіча аб асушчых Калхэдскіх нізін і стварылі на яе месцы квітнеючых цытрусавых садоў, аб вызваленні чалавека ад броду, жудасці, ліхаманкі і бясчэб'я.

З другіх вобразаў большавікоў найбольш яскравым з'яўляецца вобраз Канстанціна Курьдзе. Ванюка не эфектны — у матроўскай цяльняшцы з чырвонай плямай на шыцы і агіста-рыжымі валасамі, ён з'яўляецца чалавекам вялікага інтэлекту і біязрэннасці. Адукаваны рэвалюцыянер, ён з'яўляецца ў той самы час гарачым, непасрэдным, нястрымным.

Курьдзе, як большавік, прытрымліваецца дзейнай наступальнай палітыкі. Ён не лязыгае сутычак з меншавікамі-контрразведжамі, а разам з кірэўным ім партызанскім атрадам смела ўступае ў бой і перамагае. Курьдзе адзіна ідзе ў мянтак грознага князя Абхазыя і дамагаецца выканання апошнім усіх патрабаванняў сялян. У Канстанціна Курьдзе біязмежная вера ў перамогу савецкай улады. Ён гаворыць Кверквелю, што не трэба сядзець, складшы рукі: сяляне мусяць ужо цяпер — хоць меншавікі яшчэ канчаткова і не разгромлены, — адбутоваць хаты, рыхтавацца да новага жыцця.

Гэтай марай аб новым жыцці дышае камуніст Захарыя Імедзіашвілі. Гэта ён, смельнаватар прыроды, выгадаваў субтрапічны сад — правобраз будучай Калхэды. Адданасць штодзённай партыйнай рабоце не шкодзіць яму палымна марыць аб лепшай будучыні.

Глыбока хвалюе ў кнізе вобраз старога большавіка Гвафіла Габсіонія, які прапавіваў амаль два дзесяцігоддзі пад кіраўніцтвам таварыша Сталіна. Сп'янакне з Міхайлам, якому Габсіонія апавядае аб сутрычці разам з таварышам Сталіным у 1901 годзе новага года і аб прапарочных словах, сказаных у тую ноч працадзельцам, робячы вялікае ўражанне на чытача.

У рамане «Будучыня» Эдуард Самуйлёнак ставіць праблему, які з'яўляюцца важнымі для сучаснай савецкай літаратуры. Пісьменнік з вялікай сілай выкрывае маральную нікчэмнасць замежных інтэрвентаў і наогул прадстаўнікоў паразітычных класоў. Ён паказвае ва ўсёй велічы высокі інтэлектуальны і маральны характар працоўных людзей, вялікае праграўнае значэнне іх барацьбы, мудрасць і біязрэннасць іх працадзельцаў.

«Будучыня» — яскравейшае сведчанне таго, што дружба народаў савецкай краіны дабротарна ўплывае на стварэнне выдатных твораў літаратуры.

Мастак З. Паўлюскі — «Беларускія пісьменнікі ў Янкі Купалы ў час Айчынай вайны».

Апавяданні пра новых людзей

Ул. АГІВІЧ

Не прайшло і трох год, як імя маладога празаіка Аляксея Кулакоўскага стада прыкметным у нашай літаратуры. Зараз перад намі ўжо не пасобныя яго апавяданні, а цэлы зборнік «Сад», які дае больш шырокі матэрыял для меркавання аб творчым магчымасці аўтара. Вядома, не з усім напісаным у яго апавяданнях можна згадзіцца, не ўсё мсжна прыняць і ўспрымаць як вынік грунтоўнага і сур'ёзнага асэнсавання падзей і з'яў, але адно застаецца несумненным: перад намі пісьменнік здольны і шчыры, які правільна разумее абавязкі мастака.

Перш за ўсё радуе тое, што ў лепшых апавяданнях А. Кулакоўскага, такіх як «Сад», «Мікіта Мінавіч», «Нямко», «Радзіны ў Заборскіх», «Шляхамі жыцця», вобразы савецкіх людзей, іх маральныя асаблівасці і ўчынкі раскрываюцца псіхалагічна пераканаўча, паслядоўна, з пэўным мастацкім тактам і майстэрствам. Тут чытач амаль не сустрэнецца ні з саладзкім любованнем героямі, ні з агіста-ідэалізаванымі, ні з акцэнтацыйнай увагі на якіх-небудзь малазначных дробязях. У пералічаных апавяданнях А. Кулакоўскага ёсць паказ жыццёвых фактаў, асэнсаванне жыццёвых з'яў, якія працягваюцца і нараджаюцца ва ўмсах савецкай рэчаіснасці. Гэтым разуменнем сутнасці справы, а не адной яе знешнасці, асабліва моцна А. Кулакоўскі, і гэта надае яго творчай манеры той спакой і ўпэўненасць, з якімі ён заўсёды выдзе сваё апавяданне. Чытаючы творы А. Кулакоўскага, адчуваеш, што прадмет, за які бярэцца аўтар, знаходзіцца ў поўным яго валоданні. У гэтых адносінах нельга не заўважыць вучобы пісьменніка ў выдаўца майстра беларускай прозы Кузьмы Чорнага.

Для аматараў вострых адчуванняў і «гераічнага» прыгодніцтва — матэрыялу ў зборніку А. Кулакоўскага няма. Скажам проста, яго апавяданні не вызначаюцца ні сюжэтна-фабульнай вострыяй, ні штучна створанай займальнасцю. Спакойна і стрымана ведучы апавяданне, аўтар усю сваю ўвагу канцэнтруе, галоўным чынам, на ўнутраным свеце чалавека, імкнецца ўсебакова раскрыць вобраз. Імяна ў такім вызначэнні паўстаюць са старонак апавядання А. Кулакоўскага Мікіта Мінавіч — сумны сведка многіх людскіх пакат («Мікіта Мінавіч»), калгасны конох Павел («Нямко»), сумленны калгаснік Несцер Селівестравіч («Сад»),

біязрэнны партызанскі дыверсант Грысь Вичара («Шляхамі жыцця»). Нішто не здзіўляе нас пры першым знаёмстве з гэтымі героямі. Усе яны сіцілыя людзі, якімі так багата наша савецкая рэчаіснасць. Але вось вы лачынаеце ад старонкі да старонкі сачыць за іх падвядзінамі і ўчынкамі, за іх славамі і думкамі, і вас ужо не могуць не захапіць цудоўныя якасці гэтых людзей.

Вы даведваецеся, што Мікіта Мінавіч чалавек новай фармацыі. Не аб сабе ён думае ў першую чаргу, клопат пра грамадскі добрыбыт стаў законам яго асаблівых інтарэсаў. У штодзённай нястомнай працы на агульную карысць ён бачыць свой найпершы абавязак і, калі хочаце, іславіг. Ён увесць поўны прагнага жадання хутчэй аднавіць разбураны ворагам калгас, усё тое, што так міла і дорага яго сэрцу, з чым ён зжыўся пры савецкай уладзе, без чаго не мысліць свайго існавання. «З прыходам новых як узв'у ў рукі сякеры, дык і не выпускаю. Вунь, злізлася ўся... Брусам стачыў... Паставілі нсвы кароўнік, клель, гумно для збжыжым зрублі новае, а то памагаў будавацца людзям. Я, лічы, адзіна, мне што, а ў людзей дзеці... Дзіця без вугла, як птушанё без гнязда».

Мікіта Мінавіч на хвіліну супыніўся, паглядзеў на няскончаны напас, на кучу лесу і, паказваючы галавою на зямлю вакол нас, працягваў:

— А то з месця таму назад я тут гліну знайшоў. Выкопаў слуп (немцы ставілі на нейкае ліха), бачу — гліна. Паправаваў у пальцах — добрая; хсьці гаршкі ляві. Тады я пракаваў у адным месцы, у другім, у трэцім — усюды гліна, вялікі запас, як ля нас, то на пяцьдзсят гадоў хопіць.

Пршыоў увечары таго-ж дня на праўленне ды кажу: гліна пад бокам, а цэлыя нямна, можна-ж рабіць сваю цэглу. Назавтра паглядзець — праўда, Бес снаці, уручную, зрабў я некалькі цаглін. Вунь яны і цяпер ляжаць. Прыехалі з раёна, кажучы — на цэлы завод тут гліны хопіць.

І вось будзем сушыно да цаглы, неўзбаве думае брацца за печ...»

Заўважым, што гэта не проста дэталі, ужытая аўтарам побач з іншымі. Гэта, мя-б сказаці, запаветная маря героя, якую вы-

значаецца воблік кожнага савецкага чалавека, ахопчанага энтузіязмам барацьбы за аднаўленне разбуранай ворагам краіны. Гэтай светлай марай аб вялікім адраджэнні жыцця і калгасны садвад Несцер Селівестравіч. «Мне хсцацца, — гаворыць ён, — каб уся наша зям'я ціцла краскам, зелянеда, каб было на ёй такое жыццё, аб якім кожны з нас марыў у ахпах, якое сваяціла ў вачах... байца, калі ён ішоў у атаку! Імы бачым, як гэты сумленны, расшчы і настойлівы франтавік, пераадыолаваючы цяжкасці пасляваеннай адбудовы, дамагаецца ажыццяўлення сваёй мары. Удала знойдзе-ны канфікт паміж Несцерам Селівестравічам, чалавекам пераадыога светапогляду, і Сеўбруком — чалавекам з «кровою душой», «наростам на здаровым целе», робіць апавяданне «Сад» больш глыбокім у сэнсе адлюстравання жыцця сучаснай калгаснай вёскі.

Арганічнае спалучэнне паводзін гера і яго ўнутраных перажыванняў у адзінасце і канфіліктным вырашэнні — адна з цікавейшых рыс лепшых апавяданняў А. Кулакоўскага. Праўда, бывае і так, што знешнія падзеі адгтырваюць для аўтара другую радную ролю і застаюцца толькі чыста ілюстрацыйным матэрыялам для характэрыстыкі герояў («Шляхамі жыцця», «Кульгавы Пракоп»). Аднак у такім апавяданні, як «Нямко», гэтая аўтарская слабасць выключена вялікай пэпльняй і свежасцю тэмы. Ужо сам па сабе вобраз Нямко, які з такой біязмежнай самаахвярнасцю абараняе ад нямецкіх рабаўнікоў калгасныя копей, не можа не выклікаць захаплення. Сапраўды, нельга «забіць тых» яго вачэй, якімі ён глядзеў на ворагаў» перад сваёй смерцю — столькі ў іх было нявыніці.

Мсва апавяданніў А. Кулакоўскага дакладная і выразная, але ішы раз манатонная.

Есць у зборніку «Сад» і апавяданні зусім нудальныя, у якіх, як на дрэнным фатаграфічным здымку, цяжка вылучыць галоўнае ад другагаданага: усё зроблена пад адзін шыры колер. Да ліку апошніх належыць «Мой сын», «Стары млы». Уражанні неаконачнасці, кампазіцыйнай прымітывнасці пакідаюць гэтыя апавяданні. Гэта хутчэй за ўсё чарнавыя накіды, якія каюць далейшай дарапоўкі.

А. Кулакоўскі — пісьменнік шчыра і ўдумліва; ён умее шчыра гаворыць з чытачом. Яго апавяданні дапамагаюць глыбшэ разумець чалавека і яго жыццё. З тым большай патрабавальнасцю А. Кулакоўскаму варта ставіцца да кожнай сваёй рэчы.

На паседжанні паэтычнай секцыі

10 лютага адбылося чарговае паседжанне паэтычнай секцыі. Аамыроўвалася новая пазма Алеса Астапенкі «Чырвоны сцяг». У асноўе пазмы пакладзены падзеі Вялікай Айчынай вайны. Характэрныя новы твор А. Астапенкі, П. Панчанка зазначае:

«Чырвоны сцяг» — гэта хутчэй не пазма, а разгорнуты верш. Пазма павіна мець пэўны канфілікт. Гэтага-ж у новым творе Астапенкі няма.

П. Панчанка звяртае ўвагу аўтара на неабходнасць большага насычэння пазмы канкрэтнымі дэталімі і вобразамі.

Аб абоднасі вобразных сродкаў пазта гаворыць у сваім выступленні і Ул. Агівіч.

— Дрэнна ў пазме тое, — зазначае Р. Няхай, — што з'яднаваўшая і натхняючая сіла чырвонага сцяга раскрываецца не праз канкрэтыя жыццёвыя факты і чалавечы

пачуцці. Адсюль і тая агульнасць у разважаннях, якая ёсць у пазме.

Д. Осін у сваім выступленні гаворыць аб тым, што ў пазме ёсць адчуванне агуртаванасці людзей вакол чырвонага сцяга — сымвала савецкага ладу. Але, паколькі аўтар распрацоўвае сваю тэму на матэрыяле Вялікай Айчынай вайны, ён павінен быў-б паказаць і дызкасць ваеннага шляху, які прайшлі нашы воіны ад Стаўлінграда да Берліна. А гэтага ў пазме не адчуваецца. Аднак у параўнанні з першым зборнікам А. Астапенкі, пазма «Чырвоны сцяг» гаворыць аб творчым росце паэта.

А Д З І Н А

(Урываек з апавесці)

Адзіне было дванаццаць год, калі ён асірацеў. Бацька не пакінуў яму нічога, апроч каровы. А на святаў наступнага дня прышоў цэлы натоўп чыноўнікаў з вясковым суддзёй на чале, апісалі і падалялі між сабой мізэрную маёмасць бацькі. Палову грошай, вырваных за карову, узяў сам суддзя за ўвод у права на сладчыну, другую палову расхпілі яго не менш скванна памочнікі. Адзіна аддаў апошнія грошы за памінікі і, такім чынам, у яго не засталася нічога. Нават больш таго—застаўся нявыплачаным нейкі стары доўг мясцоваму старасце—дзесяць танга.

Хлопчык перайшоў жыць да бабкі. Яна вечно карбела на прасніцы і на запрацаваных медзякі патраляла сях-так пракарміць сябе і ўнука. Кожны дзень у хатню яе прыходзілі надзьмуты стараста—арбоб, і з лаянкай патрабаваў свае дзесяць танга. Але іх не было. І вась бабка, нарэшце, была вымушана ў прысутнасці памочніка суддзі выдаць старасце наступную распіску:

«Я — названая бібі Айна, дачка Шо-Мурода, засталася вiнаватая арбобу Кямслю за ўнука майго, сiрату Адзіну, сына Боба-Калона, дзесяць хадовых танга. Абавязваюся за ўнука, што, як толькі ён падрасте — адслужыць свой доўг парабкам у арбоба Кямслю.»

Праз тры гады, як толькі Адзіне споўнілася пятнаццаць, бабуля вавяла яго ў дом старасты Кямслю.

Арбоб даручыў Адзіне пасіць статак, у якім было пяцьдзесят авец, некалькі коз і адзін абзелы казёл. Арбоб сурова наказаў хлопчыку не спускаць вачэй з жывёлы, а на асле штодня прывозіць дахаты галле. На досвітку кожнага дня малы парабчак, яшчэ сонны, выганяў жывёлу з каменнай агарожы, а познім вечарам вяртаўся ў кішлак, нададаваўшы асла галлем.

У адзін з вясняных дзён, калі маладыя ветры праносылі над усхвалёванай, як ручай, далікатнай зеленаю горных палёў, Адзіна выгнаў пасіць арбобу статак. Сярод квітнеючых лугоў самотнымі астраўкамі ўзняліся вострыя гранітныя скалы. Вясняныя дажджы абмочылі іх шурпатая бакі, ад чаго яны блішчалі, як дыястры. Весела глядзеш у такі дзень на усё гэта, упрыгожанае лагоднымі цёплымі цянімі і недаступнымі шытамі гор.

Усюды на схілах снег растаяў, і толькі вяршыцы не скінулі свае ледзяныя шапкі. Ды не толькі бескарысным ззянем цешылі вока гэтыя вяршыцы. Яны расчынялі тайнікі, поўныя снегу, і жывыя бездні патокаў, якія з шумам ічмаліся ў цяніну. Сярод камення і скал струменілася жывая вада. Горныя ручаі не падобныя на ручаі даліна. Са слабым журчаннем, не мацней сэрбанага звонка, яны ічмалі свае воды, у каторых не змагла ўтапіцца нават марная прыдарожная былішка.

Перад вельчучу гор Адзіна вызваліўся ад сваіх пакут, авыбываўся на ўсе крыўды арбоба Кямслю. Падчас ён узлазў на вялікі камень, ляжыў там, і пачыналася шчаслівае нагляданне. Тады знікалі туга і сум. З гэтага забываўся яго будзў толькі клёкат дзікіх курачатак, якія ічмаліва выдталі з сваіх высокіх скалістых гнёздаў. Падчас цёмнае воблачка, напамінаючы нахмураны лоб арбоба Кямслю, пакрывала свет змрочнай павалокі. Але неўзабаве сонца раскрывала свой асляпляючы твар, і свет зноў быў заліты ззяннем і блескам.

З боку на бок варачуўся Адзіна на сваёй каменнай подціцы, пакуль яго не ахінаў сод. Тады ён забываўся аб усім: аб статку, які трэба пасіць, аб сабраным галлі, аб асле, які некуды павалочыўся...

Поблізу ад поплава цягнуўся глыбокі яр са стромымі сценамі. Казі і авечка, скубучы траву, падышлі на самы край. Унізе, над арывам, зелянеу хмызняк. Казі ён здаўся, відаць, полема канюшыны, і яна скокнула ўніз. Праз момант няжэ востры, як шыла, зубач прыемна захрумцела трава. Авечка, асцярожна і палыхліва перабраючы нагамі, палезла ўніз, за казоў, якую яна прычычалася заўсёды бачыць спераду. Ды вось з-пад ног авечкі вылінуу маленькі камень. Яна палыцела ўніз, а за ёй палыцелі растрывожаныя валуны і абломкі скал. Над горами пракаціўся гул абвала, які на мнства ладоў памножыла горнае рэха. Авечкі ў сполуху разбегліся на ўсе бакі. Адзіна прачнуўся і працёр вочы. Грукат абвала спыніўся. Пастух убачыў толькі, як яго статак, разбегваючыся, няўдала карабкаўся па скалах.

Адзіна падумаў, што на статак напалі ваўкі, і вырашыў суакоціць авечак, ласкава пакрыкваючы: «Гэй, гой!» Ён сабраў іх у круг. Нехапала адной авечкі і адной казы. Адзіна кінуўся да бездні. Унізе, на вялікай глыбін, хадзіла яго каза, спакойна скубучы траву. Крышку суакоціў, Адзіна пачаў шукаць вачыма авечку. Ён убачыў яе ў бурным ручаі, што ічмаліся на дне цяніны. Яна ляжала на каменні, жаласна падыгваючы галаву. Калі перавадоханы пастух спусціўся да яе, ён убачыў, што абедзве парэжыя нагі авечкі зламаны, курдзюк разарваны, і ўся яна ў крыві. У вачах хлопчыка пацямнела...

Адзіна ўзвалў на плечы разбітую авечку і неахвотна палпыў ўгору. Ой, страшна нават падумаць было, якое пакарэнне прыдзецца перанесці. Арбоб можа зрабіць усё, што яму захочацца: паломіць яму, як гэтай авечцы, ногі, пакрысе яго нажом і пасыпле яго мяса соляю... Хто ведае?

Хлопец пераходзіў ад страху да сумняннў і ад сумняннў да страху. Нарэшце, ён вырашыў, што апроч гаспадара яму няма куды ісьці. Сабраўшы нарыхтаванае ранаіцай галле ў дзве вязанкі, ён нададаў асла, зверху палажыў разбітую авечку і пагнаў перад сабой статак. Хай будзе, што будзе! Штэ можа стацца з ім страшнейшае ад смерці? Можна, смерць нават будзе лягчэйша, чым такое жыццё!..

Калі дома арбоба ён зынуў спачатку з асла разбітую авечку. Вязанкі хмызняку скінуў каля парга. Статак загнаў у агарожу. Арбоб Кямсль, пачуўшы, як раве асел, здагадаўся што статак вярнуўся дахаты. Не даеўшы вачэры, ён выйшаў з хаты і, па звычку, пералічыў авечкі. Адной нехапала.

— Адзіна, Адзіна! — крыкнуў ён, — дзе чорная шасцігодка? — Вось яна тут ляжыць, арбоб. — Сын праклятыга бацькі! І хто цябе навучыў? Ты хацеў украсці авечку, таму і не загнаў яе ў агароджу... Я выбўю табе ўсе трыццаць два зубы!

Убачыўшы пакаленаную авечку, Кямсль пачырванеў ад злосці. — Кажы, што здарылася! — закрычаў ён. Язык Адзіны забываўся. — Я галле... я збраў... Ён не скончаў: арбоб Кямсль кінуўся на яго, як галодны шакал. Ён схпаў з зямлі камень і так дарыў Адзіну па галаве, што той захістаўся і ўпаў, як нежывы. Арбоб з няўдэкай лаянкай таптаў яго нагамі. Хлопчык намагаўся паклі-

каць на дапамогу: «Гэй, людзі, сюды!» — але хутка, зніслена, змоўк.

На гвалт прышоў вясковы мула Хокра і некалькі старых мужчына. Арбоб ужо трохі астў. Не чакаючы роспытаў, ён залямантаваў:

— Гэты сын граха — тры талыка* яго матцы! — паглядзце, што ён нарабіў. Жарэ мой хлеб, глытае мой рыс, носіць маю вопратку, усе ведаюць, што я даваў грошы на пахаванне яго бацькі. Нима ўдзячнасці ў гэтага абібока. Глядзце, што ён зрабіў з маёй авечкай! Ці-ж я не маю права збїць яго, як штанока! Адзіна авечка вярта больш, чым сто такіх вась нагоднікаў! Калі-б вы не надыйшлі, я збў-бы яго да смерці. Цяпер вы самі, паважаная, мiркуйце, што рабїць...

Старшыні падышлі да пастуха і з недавер'ем аглядзелі яго крывавыя раны. — Нічога, нічога — прыкладзі да раны кавадак паленая лямца — і згойцца, ты сам вiнаваты. Апамятайся. Стань чалавекам. «Жывёла прававернага — кроў прававернага». Штэ змарнаваў авечку—гэта ўсё адно, што пралў людскоу кроў. Арбоб меў права забїць цябе за гэта, — шчасце тваё, што мы вась у час надыйшлі. Вось табе наша бацькоўская парада: будзь справным слугой, шануй гаспадарскі набытак. У цябе няма бацькі, тваім бацькам стаў перад богам арбоб.

Звярнуўшыся да арбоба, старыя сказалі:

— Ён зрабіў глупства — даруеце яму. Малым уласцтва грашыць, а вялікім—дараваць. Не сумуйце па гэтай авечцы. Знаясці выхад не цяжка. Усім вядома, што Адзіна—лаўжнік вашай мiласці. За забітую авечку мы назначым цану і ўпiшам яе ў паперу. Калі Адзіна будзе жыць, ён будзе служыць вам, пакуль не адслужыць. Вы будзце задоволены. Ці-ж мы не так гаворым?

Старыя акрэслілі вартасць авечкі ў дзесяць танга і ўрачыста занеслі гэта ў распіску.

— За шчаслівае пагадненне мы павiнны нададзїць вам пацастунак.

І смеючыся, яны пайшлі, жадаўшы арбобу ўдачы.

Назаўтра арбоб Кямсль прадаў пакаленаную авечку мяснiку за васьмь танга. Але доўг Адзіна ад гэтага ні крышку не зменшыўся.

Пераклаў Янка БРЫЛЛ.

*) Па мусульманскаму праву, каб развiцца з жiнкай, дастаткова тры разы сказаць «талык»—формулу развода.

Вокладкі кнiг таджыкскiх пiсьменнiкаў.

Мiрзо ТУРСУН-ЗАДЭ

ВiСЯЧЫ САД У БАМБЕИ

Фарбаў не маюць фарбоўні

Блакiтных, як гэтыя воды.

Сад у Бамбеі чароўны—

Багаце усходняй прыроды.

Вокам акiнне: нiбыта

Усмешка дзiўчыны шчаслiвай,

Вiсячага сада адбiтак

У люстры празрыстым залiва.

Воблакам лiгкiм, зялёным

Лiства пачынае клубiцца,

Сэрца шчаслiвае зноўма

Да краю гатова налiцца.

Шапочка лiства густая;

Нiбы на зялёных карцiнах,

Храмы, фантамы сплятае

І вобразы казак звяржных...

Сад у вадзе і ў небе—

Дзве казкi, падобных да раю.

Каторы сапраўдны будзе,

Каторы адбiты—не знаю!

Ды першы шумiць шчаслiва...

Другі патрывожылi хаваі:

У цiхай вадзе залiва

Да берагу крэйсер прычалiў.

Звярнуўшыся да арбоба, старыя сказалі:

Крэйсерам змрочным разбiты

І сада адбiтак і неба.

Казак усходняй краiны

Яго механiзм не трэба...

Стаiць гара бранявая —

Далiчка Захада «ласка!»

Гэта—сапраўднасць цяжкая.

Зiнкае

Индыйская казка

Хлуслiвыя судзiяць суддзi,

Выносыць прысуд чалавеку.

Доўга iндус не забудзе

Стагоддзе англiйскага здзеку.

Пад садам Бамбеі

У засені ўсходняга краю—

Амерыкi сцягi!

Ашуканства

Такога не знаю...

Пераклаў Анатоль ВЯЛЮГiН.

Абулькасiм ЛАХУЦI МАСТАК I ПАЭТ

Мастак запитаўся:—Як трэба цябе малавца?

— Павiнен быць меч сярод поляма, — я адказаў.

— Што можна аб жыццi тваім аб мiнулым прыпомнiць?

— Згадаць ланцуцi у крывi трэба, — я адказаў.

— А хто ланцуцi твае зiшчыў?—адказаў я:—Ленiн.

— Які ён?—Як леў, ён бiясстрашны,—я адказаў.

— Пiро тваё як паказак мiе—парады прашу я.

— Стралою, што сталь прабiвае,—я адказаў.

— А муза якая твая?—Я ў адказ:—Маладая.

— А валасы твае?—Бачым: сiвыя,—я адказаў.

— Адданасць народу ў душы твай вiдэра мусцiць?

— Памiра скалу трэба паспрабаваць,—я адказаў.

— Якую нянавiсць да ворага ў сэрцы ты чуюць?

— Такую, што не апiсаць нават,—я адказаў.

— Пачнi, Лахуцi, пра народную велiк апавесць.

— Няма ёй канца, на ўвесь век яна, — я адказаў.

1943 Пераклаў К. КIРЭНКА.

Мiрсайд МIРШАКАР МАСКВА

(З паэмы «Ключ шчасця»)

«Здаецца мне, я ўчора быў Там, дзе шумiць зямля ў агнях, Дзе ноччу ўгледзiш фарбы дня, Дзе днi — як сонечны разлў.

І я па вулицам хадзiў, Абмытых цёплаю вясной, Мiе Крамль рубiнамі свiяцiў, Зыў ясным сонцам нада мной.

Нядаўна бачыў я Маскву Навяе бачыў, а не ў сне, Я слаўнай песняй назаву Яе, падобную вiсне.

Як светла ўночы неба там! Нама радзей і прыгажэй За тых вачэй Расiі нам, Паўночных ласкавых вачэй. Сiбыр!»

Цудоўнай песняй, марай той, Што акрыляе ў шчасцi нас... Якой зiхцiць яна красой — Не перадасць нiякi сказ,

Памiрскi дэпутат Павысiў голас:— «Дзед і брат, Яшчэ ў душы ўспамiн жыцье — Я бачыў Сталiна ў Маскве.

Хочь век iдзi з сяла к сялу... Цi-ж выльеш мора ў пiялу?

Да нас ён проста увайшоў, Было нас многа—пасланцоў Радзiмы слаўнай — і ў той мiг Душа успыхнула ў мяне

Пачуццям, што душа мая Пазнала з памятнай пары, Заўсёды буду ўдзячны я, Няма для iх мяжы, сябры.

Як зараз, ён перада мной, Валiкi Сталiн, паўстае, — Раптоўна я адчуў душой, Што знае думкi ён мае.

Кiпец iм вясною ракой... А сказ нядоўгi будзе мой.

Вось ён глядзiць мне шчыры ў твар І бача ўзлёт смяючiх марi...

Маскву — гарам маім радно, Сталiну радасцi жывой, Радзiму шчырасцi самай — Убачыў я упершыню.

І я ў арляных у вачах Чытаў яго наказ у шлях: — Памiрац! Прад табой прастор Радзiмы. У гамбiных гор— Краiны будучнасць твай, Будуйцеў. Шукай, бiры Усе скарбы шчаснае зары.

І ўсмiхнулася яна, Як мацi,—ўсiм сваiм сынам.

Яна сустрэла ласкай нас! — Iдзi, памiрац малады, Iдзi, мой друг, у добры час, Тут для цябе няма бяды.

Як мацi,—ўсiм сваiм сынам. Яна сустрэла ласкай нас! — Iдзi, памiрац малады, Iдзi, мой друг, у добры час, Тут для цябе няма бяды.

Мае ты скарбы заўважаў I ў памяцi ўсё захаваў...

Мае ты скарбы заўважаў I ў памяцi ўсё захаваў...

1947 Пераклаў К. КIРЭНКА.

Садрыдзiн АЙНI НА СМЕРЦЬ МАЙГО БРАТА ХАДЖЫ СIРАДЖЫДЗIНА

(забiтага бухарскiм эiрам у месцы рэакцiі, што наступiла пасля сакавiцкiх падзей 1918 г. у Бухары)

Суровы лёс пагракуаў злосна ў дзверы, I я застыг, паранены глыбока.

Ды вась яны iдуць, нянавiсцю сагрэты, Без назвы, рыфмаў — страшнае аружжа.

А голас сiсiнуў у грудзях дыханне, Пагасла памяць, светлая прырода— Сусед сказаў: «З-пад чорнае сiкеры, Што ўпаа карай яснага прарока, Твой лiбы брат нiколі не паўстане У сталiцы пад'ярэмнага Усхода».

Мой лiбы друг, мой брат, надзея вока,— Далёка ты, далёка ты, далёка... Я гавару: пачына зiшкнучь ценi, I азарыцца свет святлом чырыном. Тады эiры і мулы і шэйхi Пачнуць крывёй гарачай захлабiцца.

Мой лiбы друг, мой брат, надзея вока,— Далёка ты, далёка ты, далёка...

Я гавару: рассыпiцца кароны, I рухнучь мураваныя палацы! Я гавару: мы выйдзем са склapiнiя,— I хан падзе прад намi на каленi.

Цiпер навек забудуся аб славе, Аб кнiжках ды аб шахматнай забаве. Наўзбiсцi пагасла ранне лета, Казь прыгажосцi паў на пераправе. I не пятайце вершаў у паэта Пра салаў, каханую і ружы...

Ды ты, мой друг, мой брат, надзея вока,— Далёка будзеш ты, далёка ты, далёка.

Пераклаў Анатоль ВЯЛЮГiН.

Краiна белага золата

Ахоўваючы зацiшак далiн ад разгулу суровых ветраў, на далiягдзях, куды нi зiрнеш, бялюць хрыбты снеговых гор, чароўны ў сваёй чыстай прыгажосцi. Час ад часу, калi памiж iмi і сонцам пывуць, як бабоўна, павольныя воблакi, па снезе ўгару паўзучы, нiбы жывыя, даўсныя плавi мiя ценiў. Неспакойныя горныя рэжi налягi на роўнядзi далiн нiяк не могуць спынiць хвалеваннiа. Па бруку новых дарог пакарна iдуць нагруджаныя вярблюды. У засенi садоў і на прасторы сiцiла гамонiць безлiч мутных арыкаў. А навакол, як толькi ахадзiць вачыма, расцiлаюцца карычневыя вадонiшчы баваўняных палёў, вельмi падобныя да нашых бульбянiшчы, прысмаленых першым халадамі.

Гэта — асноўны фон таджыкскага пейзажа. Пахта (баваўна), «белое золата» — вась яна, горадсцe працоўных гэтай паўднёвай рэспублiкi. Паст і калгасны, вучоны і шафэр з нададанавай бэльмы пакамі трохтонкi — усё з адвольнакым гонарам гавораць аб тым, што трыццаць год таму назад тут, на гэтых самых палых, збiралi баваўны ў трыццаць разоў менш, чым цяпер. За пераыхананне гадзюга плана на збору «пахты» на вялікае свята трыццацігоддзi Кастрычнiка падiмалiся чаркi ў кожным калгасе; пра яго складала свой верш наймаладзейшая паэтка Таджыкская ССР — вучанiца Сталiнабадскай СШ iмя С. Аiнi—Хуршыда Атаханавы. У адным з прыгожых кучокаў ажыўленай Вахшскай далiны, — на таджыкскай баваўна-люцэрнавай поўнятай стэнцi,—вучоны Вечаслаў Красiчкаў пры дапамозе вялікага практыка гэтай справы сiабародага калгасiка Юсуф-фата выводзiць новаыя гатункi доўгавалкнiстай баваўны і захоплена гавораць аб тым, што ў канцы

пяцігодкi наша Радзiма зойме другое ў свеце месца па вырошчванню гэтай каштоўнай культуры. Натхнiна працуючыя барачныя магутнага Курган-Любiнскага заводу, якi прапуская праз сiнi ачiшчальныя машыны агромiстыя стiгi белага золата... Моцныя рукi праануцiка вызваленага ад справядлiвага прыгнэту, iдаюць нiвы кiрунчак дзiкм водам гор. Праз горныя перавалы, з далiны ў далiку бiгуць асфальтавыя шасе. Трансiкочу кiбiтку вандруiка выжываюць бэльмы омiкi электрыфікаваных калгасуаў. Цяжкi кетмен (маткi), драўляную саху і ерп заманiлi камбайн і трактар. На мечах выдзiўнiх кiшчалоў узвышаюцца новыя гарады з сотнямі фабрык, заводаў, тэраў, школ.

І ўсюды зачароўнае, усюды ахапалiе бадэры і моцны рытм працi — творчай працы народа, паклiканага да жыцця вялікім Кастрычнiкам.

Таджыкiстан—стараяжытна вiна. Але насельнiкi яго — малады, жiццерадасны народ. Дыханне свежасцi, маадосцi адчуваецца на кожным кроку. Яно і ў падвiгач калгаснiкаў-баваўнарбаў, і ў марак юнака-геолага, што блукэ па цяснiных Памiра, і ў голдсе спiвачкi, што выконвае песню аб Радзiме.

Гэтымiж маладымi парываннiам, упартымi пошукамi, якія прынеслi ўо шчаслiвыя ўдзiа, адзначана і таджыкская саветская лiтаратура. Яшчэ не так даўно наша ўнiўерсiтэ аб ёй абмяжоўвала галоўным чынам толькi творамi двух старшiных пiсьменнiкаў—Садрыдзiна Аiнi і Абулькасiма Лахуцi. Яны з'явлiся зачынаўнiкамi новай таджыкскай лiтаратуры, саветскай лiтаратуры. Але разам з эканамiчнымi культурным ростам Таджыкiстана, яком саветская Радзiма адкрыла ўсе шляхi для

развiццiа, — загучалi свежыя галасы маладых пiсьменнiкаў. І вась мы ўжо чытаем на рускай і другiх мовах саветскiх народаў чудаўныя вершы Мiрзо Турсун-Задэ, паэмы Мiрсайда Мiршакара, драмы Улуг-Задэ. Іх творчасць робiцца нашым агульным здабыткам.

Гiсторыя творчага роста таджыкскiх пiсьменнiкаў непарыўна звязана з авалоданнем багаццямi вялікай рускай культуры, з ад

Выхаванне моладзі — вялікая дзяржаўная задача. «Маладою соцсавецкаму пакаленню, — гаворыць тав. Жданав, — належыць умацаваць сілу і мугунасць сацыялістычнага соцсавецкага ладу, цалкам выкарыстаць рухавыя сілы соцсавецкага грамадства для новага і значнага росквіту нашага дооработы і культуры».

Тэатры павінны зрабіць носьбітамі палітычных ідэй сацыялістычнага грамадства, актыўна прапагандаваць соцсавецкую палітыку, мараль, культуру. Яны з гонарам павінны выканваць свае задачы па выхаванню моладзі ў духу вялікіх ідэй партыі Леніна — Сталіна.

У наставіце ЦК ВКП(б) «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго палашэнню» гаворыцца аб тым, што тэатры павінны «адлюстроўваць у п'есах і спектаклях жыццё соцсавецкага грамадства ў яго нспынным руху наперад, усляк садзейнічаючы далейшаму развіццю лепшых бакоў характара соцсавецкага чалавека».

Імясменнікі, драматургі, рэжысёры, кожны тэатр прарабілі значную работу па выкананню указанняў ЦК ВКП(б), яны аднавілі рэпэртуар новых твораў, п'ес і спектакляў, якія сведчаць аб творчым уздыме, аб глыбокім пачуцці адказнасці за выхаванне маладога пакалення. Натуральна, што роля актара, яго нсьбыта нспына пачуцця, высокі маральны якасці, імкненню соцсавецкіх людзей узрасла нспына.

Актар дапаўняе літаратурны матэрыял ролі, ствараючы драматызм, свайм жыццёвым вопытам, ведамі, назіраннямі, талентам. Паспех вытлумачэння вобраза, яго успрыманне глядачом шмат у чым залежыць ад актара. Таму светлагляд і майстэрства актара, якія вызначаюцца сацыялістычным грамадскім ладам, з'яўляюцца ідэяльнай і маральнай асновай для выканання яго ролі.

Станіслаўскі пісаў: «Няхай актара зразумоюць, якая задача пастаўлена жыццём перад усімі намі, якія абавязкі перад самымі шырокімі масамі глядачоў ляжыць на нас. Іх выкананне той, хто з гэтымі масамі ўдзельнічае ў агульным будаўніцтве і з імі расце».

Творчыя каляктывы тэатраў Беларусі шмат зрабілі, каб глядач нашай рэспублікі бачыў на сцэне гераічныя вобразы соцсавецкіх людзей, якія на франтах Вялікай Айчыннай вайны, у стваральнай працы па выкананню п'яшчодкі праявілі высокі маральны якасці, уласцівыя людзям сацыялістычнага грамадства.

Адаўленне тэатраў Беларусі, стварэнне творчых каляктываў, ідэяна-мастацкае ўдасканаленне спектакляў патрабуе новага папаўнення актёрскага складу маладымі талентамі. Да тэатральнай моладзі працягваюцца высокія патрабаванні. Большавіцкая партыя і ўрад аддаюць вялікую ўвагу выхаванню маладых актараў як у сценах саміх тэатраў, так і ў тэатральных навучальных установах. Ад таго, які будзе падрыхтаваны падрастаючая змена, у значнай ступені будзе залежыць паспех работы па павышэнню ідэянага зместу спектакляў і ўзровень майстэрства актара.

Асноўную ролю ў падрыхтоўцы маладых актараў займае Беларускі Дзяржаўны тэатральны інстытут, які рыхтуе работнікаў тэатра з вышэйшай асветай. Ён павінен выпускаць адукаваных, палітычна падрыхтаваных і культурных соцсавецкіх актараў. Прафесарска-выкладчыцкі каляктыў інстытута ў 1947—48 навучальным годзе значна палешыў якасць свайей работы, павысіў прабаўваніе да студэнтаў. Экзаменацыйная сесія паказала, што ў асноўным студэнты інстытута маюць неаб-

ходныя веды і паспяхова аваласваюць тэатральным майстэрствам. Студэнцкі каляктыў, якім кіруе дырэктар інстытута, арганізаваны, з вялікім жаданнем рыхтуецца да сцэнічнай дзейнасці, прыме актыўны ўдзел у грамадскім жыцці не толькі ў інстытуце, але і па-за ім. Комсамоўская арганізацыя інстытута актыўна дапамагае партыйнай арганізацыі, прафесарска-выкладчыцкаму складу ва ўсёй палітыка-выхаваўчай рабоце, якая праводзіцца сярод студэнтаў.

Для студэнтаў інстытута чытаюцца лекцыі і даклады на розныя тэмы, арганізаваныя вывучэнне дакладаў таварыша маладзевіча і таварыша Жданова, практыкуецца правядзенне літаратурных вечараў і сустрэчы з актэрамі тэатраў сталіцы, амеркаванне спектакляў.

Аднак, і ў праграмах дысцыплін, што вучаюцца, і ў наставіцы палітыка-масавай работы ёсць яшчэ недахопы, якія ўплываюць на палітычны і агульнаадукацыйны ўзровень студэнтаў.

Перш за ўсё, незразумела, чаму ў інстытутыя праграмы не ўключаны курсы лекцый-аглядаў па гісторыі народаў СССР. Будучым актэрам прыдзецца выконваць ролі людзей розных эпох. Знаемства з гісторыяй нашай Радзімы ўзаагледзіць студэнтаў ведамі, пашырыць іх круггляд, дапаможа ў вывучэнні гісторыі тэатра, літаратуры, мастацтва. Вялікі мала адводзіцца гадзін на вывучэнне роднай мовы. Зусім няправільнай з'яўляецца тэндэнцыя, якой прыгледваюцца некаторыя работнікі Краўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР, што быццам-бы ў тэатральным інстытуце не трэба вучыцца беларускай мове з тае прычыны, што яе вучаюць у сярэдніх школах.

Вывучэнне сцэнічнай мовы безумоўна патрабуе грунтоўных і сталых ведаў рускай і беларускай моў. Тым больш, што экзамены па майстэрству паказалі недастатковае валоданне студэнтамі беларускай мовай. Студэнты мала карыстаюцца дапамогай літаратуры — перакладчыкамі, абмяжоўваючы свае веды канспектэ і падручнікамі, слаба ведаюць рускую класічную і сучасную соцсавецкую літаратуру.

Вядома праграма па майстэрству, спрэчна з'яўляецца выбар п'ес, паводле якіх падрыхтаваныя паказы студэнтамі 3-га курсу інстытута. У іх лік не ўваходзіць п'есы, што адлюстроўваюць соцсавецкую рэчаіснасць.

Невядома, чаму да гэтага часу для студэнтаў 3-га курсу інстытута не чытаюцца лекцыі па грыву.

Палітыка-масавае работа, якая праводзіцца ў інстытуце, яшчэ не багатая па сваёй тэматыцы і формах. Зусім адсутнічаюць гурткі літаратуры, гістарычны, харавы, якія значна дапамагалі б выявіць таленавітую моладзь, што мае літаратурныя і музычныя здольнасці, і г. д.

Надзвычай бедныя лекцыі, прысвечаныя выдатным дзеячам рускага і сучаснага соцсавецкага тэатра. Лекцыі аб творчым шляху Станіслаўскага, Шчэпкіна, Шчукіна і іншых майстроў сцэнічнага мастацтва безумоўна зрабілі б вялікі ўплыў на фармаванне актэраў, таксама як і дыскусіі па новых п'есах і спектаклях соцсавецкіх тэатраў. Аднак, гэтыя формы выхавачай работы не выкарыстоўваюцца.

Не знайшлі свайго адлюстравання ў тэматыцы лекцый і дакладаў і праблемы эстэтычнага выхавання студэцкай моладзі, а яны шчыльна звязаны з пытаннем палітыкі.

Трэба умацаць прапаганду ідэй соцсавецкага патрыятызма, соцсавецкага нацыянальнага горадасці, горадасці за нашу айчыну, за сацыялістычную дзяржаву, сацыялістычную культуру.

Становіцца ў тэатральным інстытуце сведчыць пра тое, што дырэктар, партыйная арганізацыя выпраўляюць гэтыя недахопы. У хутэйшым іх выпраўленню павінна быць зацкаўлена ўся наша грамадасць. Совецкі глядач хоча, каб выканаўцы ролі ў высокім сцэнічным майстэрствам, глыбокай перакананасцю, з вялікай любоўю стваралі вобразы гераічных соцсавецкіх людзей, якія першымі ў свеце будуць камуністам.

Горш абстаіць справа з падрыхтоўкай маладых актэраў у тэатрах, іх мала прыцягваюць да выканання алказных ролі ў спектаклях. У раздле выпадку тэатры вельмі мала дапамагаюць маладым выканаўцам. Натуральна, што маладыя актэры патрабуюць значнай увагі да іх работы, а пры адсутнасці гэтага ствараюць мастацкі слабыя, пераканальныя вобразы. Прыкладам гэтага можа служыць спектакль «Маладая гвардыя» ў тэатры імя Янкі Купалы.

Ролі Туркеніча — камандзіра Совецкай Арміі, які з-за ранення застаўся ў тыле ворага, выконвае малады актэар Туркеніч у тэатры імя Янкі Купалы — бескаляровы, нерашучы, надзвычайна неакрослены. Пастаюшчы павінен быць значна больш паправаць з маладым актэрам, дапамагчы яму стварыць жыццёвы вобраз. Але гэтага не было зроблена.

Аналагічны прыкладу можна прывесці шмат. Яны гавораць аб тым, што кіраўнікі рада тэатраў забываюць, што моладзь тэатра — гэта яго будучае, яго заўтрашні дзень. І за гэтае будучае павінны ўпарта змагацца тэатральныя каляктывы рэспублікі.

Гэтыя барацьба павінна весіцца з такім разлікам, каб узяць сцэнічнае майстэрства і творчую актыўнасць маладых актэраў, усмерна дапамагчы ім стварыць на сцэне вобразы гераюў нашага часу і тым самым удзельнічаць у далейшым развіцці соцсавецкага тэатральнага мастацтва.

У шмат якіх тэатрах маладыя актэры зусім незадавальняюча працуюць над павышэннем свайго палітычнага і агульнаадукацыйнага ўзроўню. Наваг у такіх перадавых тэатрах рэспублікі, як тэатры імя Янкі Купалы і тэатр імя Якуба Коласа, гэтая работа не арганізавана належным чынам. Зусім рэдка арганізуюцца лекцыі аб соцсавецкай навуцы, літаратуры, мастацтве, даклады да гістарычных тэм.

Будым недахопам з'яўляецца тое, што маладыя актэры мала сустракаюцца з глядачамі як да выпуску спектакля на сцэну, так і пасля яго. У значнай ступені гэтым можна вытлумачыць шматлікія збыў і спектаклях на маладзёжным тэатры. Няўжо не дапамагалі б маладым актэрам выканаўцам спектакля «Маладая гвардыя» сустрэчы з удзельнікамі падпольнай работы ў тыле ворага? Безумоўна, дапамагалі б. Ярыч, глыбей і пашырай актэры ўдзельнічалі абставіны гэтай барацьбы, формы і метады, справы і подзвігі гераюў.

Яшчэ больш могуць дапамагчы дыскусіі па спектаклях з удзелам глядачоў, з падрабязным разгляданнем станоўчых і адмоўных бакоў спектакля.

Больш трэба прыцягваць да работы з моладдзю актэраў старэйшага пакалення і тэатральныя крытыкі.

Да тэатральнага інстытута Краўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР і ў прыватнасці яго начальнік тав. Літаратурны аддзяленне, як да пасылка. Не глядзячы на бясконыя абяцанні вырашчыць пытанне аб прадастаўленні дадаткова 3-х пекоды для заняткаў, інстытут да гэтага часу змяшчае ў некалькіх невялікіх пекодках. У інстытуце няма сцэнічнай пляцоўкі, няма магчымасці рыхтаваць п'есы-паказы заліковых работ ва ўмовах сцэны. Краўніцтва па справах мастацтва не клопацца аб маладых актэрах, аб гэтым гаворыць хадзі-б той факт, што, не глядзячы на шматлікія просьбы вырашчыць пытанне аб нывяданні студэнтамі тэатральнага інстытута спектакляў рускага драматычнага тэатра, да гэтага часу нісця не зроблена. Не ўмешваюцца Краўніцтва і ў пытанні падрыхтоўкі кадэраў у тэатрах рэспублікі. Слабая ідэалагічная работа з маладымі актэрамі і незадавальняюча наладжаная прафесійная вучоба не спрыяюць творчаму росту маладых талентаў.

Краўніцтва па справах мастацтва неабходна ўжыць рашучыя меры, каб палешыць выхаванне тэатральнай моладзі.

З ліку масавых бібліятэк рэспублікі першынства ў сацыялістычным спаборніцтве заваявала Пастэўская раённая бібліятэка Маладзечанскага вобласці (загадчык В. Фёдару), калектыў мастацкай самадзейнасці Юравіцкай хата-чытальні Калінінцкага раёна, Палескай вобласці (кіраўнік тав. Катцав). Ім прысуджаны пераходныя Чырвоныя сцягі і грашовыя прэміі.

Сярод культасветустаной, якім прысуджаны другія і трэція грашовыя прэміі: Грандзіцкая хата-чытальня, Гродзенскай вобласці (загадчык тав. Арцём'ева), Ковнаўская хата-чытальня, Петрыкаўскага раёна, Палескай вобласці (загадчык П. Грабко), Яноўскай хата-чытальня, Мсціслаўскага раёна, Магілёўскай вобласці (загадчык тав. Асіпенка), Целянцкай раёнай Дом культуры, Пінскай вобласці (дырэктар тав. Гапоні), Ляхавіцкага раёна бібліятэка, Баранавіцкай вобласці (дырэктар тав. Кухарава), Віцебскага гарадскага раёна бібліятэка (дырэктар тав. Каралёва), калектыў мастацкай самадзейнасці, Чэрвеньскага Дома культуры (кіраўнік тав. Чыманевіч) і дзясцікі іншых.

Граматамі Камітэта па справах культасветустаной пры Совеце Міністраў БССР і Беларускага Рэспубліканскага камітэта прафсаюза палітасветустаной узнагароджана 13 культасветустаной. У ліку іх: Крыніцкая хата-чытальня, Шарашоўскага раёна, Брэскай вобласці, Смаргонскага раёна Дом культуры, Маладзечанскай вобласці, калектыў мастацкай самадзейнасці Рэчыцкага гарадскага Дома культуры, Сялявіцкага сельскага бібліятэка імя Янкі Купалы, Слонімскага раёна, Баранавіцкай вобласці.

У рэспубліканскую кітаю гонару занесены Крытыцкая хата-чытальня, Іванаўскага раёна, Пінскай вобласці (загадчык — тав. Саўта), і Віцебскага абласнага бібліятэка імя Леніна (дырэктар тав. Зайцаў), якія на працягу 1946/47 гг. займалі першынства ў сацыялістычным спаборніцтве.

Найлепшыя паказчыкі ў разгортванні сацыялістычнага спаборніцтва сярод культасветработнікаў у другім паўгоддзі 1947 года дасягнуты ў Палескай, Віцебскай і Баранавіцкай абласцях.

За выдатную работу пераходны Чырвоны сцяг Камітэта па справах культасветустаной пры Совеце Міністраў БССР і Беларускага Рэспубліканскага камітэта прафсаюза палітасветустаной і грашовыя прэміі ў суме 6 тысяч рублёў прысуджана Кабіччанскай хата-чытальні, Гарадочкага раёна, Віцебскай вобласці (заг. хата-чытальня Л. Лапо).

Пераходны Чырвоны сцяг і грашовыя прэмія ў памеры 7 тысяч рублёў прысуджаны лепшаму ў рэспубліцы Азерчанскаму Дому культуры, Рэчыцкага раёна, Магілёўскай вобласці (загадчык Дома культуры тав. Яніковіч, мастацкі кіраўнік — Т. Лапаціна).

Сакратарыят Праўлення Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў БССР у змтах найлепшай падрыхтоўкі да схода пісьменнікаў рашуў перанесці яго скліканне на 24 лютага гэтага года.

На сходзе будзе абмеркавана пытанне аб творчых выніках 1947 года і задачах беларускіх літаратараў у сувязі з набліжэннем трыццацігоддзя Беларускай ССР. Уступнае слова на гэтую тэму зробіць Галоўны сакратар ССР БССР пазт Пятрусь Броўка. Затым з дакладамі па асобных жанрах выступяць: па прозе — Міхась

Лышкоў, па паэзіі — Аркадзь Куляшоў, па драматычнай канітэры Крапіва і па крытыцы і літаратуразнаўстве — Міхась Клімковіч.

У рабоце схода прымуць ўдзел апрача пісьменнікаў Мінска члену Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў БССР, які працягваюць на перыферыі, а таксама маладыя пісьменнікі з усіх абласцей рэспублікі.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

Паводзены вынікі сацыялістычнага спаборніцтва культасветустаной рэспублікі за другое паўгоддзе 1947 года.

У гутарцы з нашым карэспандэнтам старшаным рэспубліканскага журнэ па выніках спаборніцтва — намеснік старшай Камітэта па справах культуры-асветных устаноў пры Совеце Міністраў БССР тав. Паркоўскі сказаў:

Пастаўлена Совеце Міністраў Беларускай ССР і ЦК КП(б)Б «Аб мерапрыемствах па разгортванні сацыялістычнага спаборніцтва паміж работнікамі клубных устаноў, масавых бібліятэк і калектываў мастацкай самадзейнасці» адгэраля рашаючую ролю ў павышэнні ідэянага ўзроўню культуры-асветнай работы ў вёсцы.

Сацыялістычным спаборніцтвам ахвплена больш чатырох тысяч сельскіх культасветработнікаў. Паміж хатамі-чытальнямі, сельскімі клубамі, раённымі Домамі культуры, калектывамі мастацкай самадзейнасці і масавымі бібліятэкамі заключана звыш двух тысяч сацыялістычных дагавораў.

Найлепшыя паказчыкі ў разгортванні сацыялістычнага спаборніцтва сярод культасветработнікаў у другім паўгоддзі 1947 года дасягнуты ў Палескай, Віцебскай і Баранавіцкай абласцях.

За выдатную работу пераходны Чырвоны сцяг Камітэта па справах культасветустаной пры Совеце Міністраў БССР і Беларускага Рэспубліканскага камітэта прафсаюза палітасветустаной і грашовыя прэмія ў суме 6 тысяч рублёў прысуджана Кабіччанскай хата-чытальні, Гарадочкага раёна, Віцебскай вобласці (заг. хата-чытальня Л. Лапо).

Пераходны Чырвоны сцяг і грашовыя прэмія ў памеры 7 тысяч рублёў прысуджаны лепшаму ў рэспубліцы Азерчанскаму Дому культуры, Рэчыцкага раёна, Магілёўскай вобласці (загадчык Дома культуры тав. Яніковіч, мастацкі кіраўнік — Т. Лапаціна).

Сакратарыят Праўлення Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў БССР у змтах найлепшай падрыхтоўкі да схода пісьменнікаў рашуў перанесці яго скліканне на 24 лютага гэтага года.

На сходзе будзе абмеркавана пытанне аб творчых выніках 1947 года і задачах беларускіх літаратараў у сувязі з набліжэннем трыццацігоддзя Беларускай ССР. Уступнае слова на гэтую тэму зробіць Галоўны сакратар ССР БССР пазт Пятрусь Броўка. Затым з дакладамі па асобных жанрах выступяць: па прозе — Міхась

Лышкоў, па паэзіі — Аркадзь Куляшоў, па драматычнай канітэры Крапіва і па крытыцы і літаратуразнаўстве — Міхась Клімковіч.

У рабоце схода прымуць ўдзел апрача пісьменнікаў Мінска члену Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў БССР, які працягваюць на перыферыі, а таксама маладыя пісьменнікі з усіх абласцей рэспублікі.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

Лышкоў, па паэзіі — Аркадзь Куляшоў, па драматычнай канітэры Крапіва і па крытыцы і літаратуразнаўстве — Міхась Клімковіч.

У рабоце схода прымуць ўдзел апрача пісьменнікаў Мінска члену Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў БССР, які працягваюць на перыферыі, а таксама маладыя пісьменнікі з усіх абласцей рэспублікі.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

На рэспубліканскі сход пісьменнікаў прыедуць прадстаўнікі Саюза соцсавецкіх пісьменнікаў СССР, а таксама ў Ленінградзе і Кіева.

Мастак Н. Аўчынін, «З зямлянкай у новай дамы». Фотарэпрадукцыя В. Германа.

Д. ФАНТАРОВІЧ ПРЭЗІДЭНТЫ, ПРЭЗІДЭНТЫ...

У апошні час у ЗША друкуецца і рэкламуецца мноства навінак «бест-селебра» (бавоў) на тэму аб куйце прэзідэнта. Выдаць, адсутнасць варгана прэзідэнта там імкнучы кампенсавачы «культуру». Паколькі «аўторак, які ідзе за першым паяздзелкам у лістападзе кожнага чацвертага года» вядомы на канстытуцыі ЗША, як дзень выбараў, будзе яшчэ толькі ў лістападзе 1948 года, то трэба думаць, што ў лягендзе, якая ствараецца цяпер вакол «культуры прэзідэнта» — «бавіцкі дэмакраты» — ёсць свой сэнс. Там распусьніваюцца танны выдзеленыя рэпа Роберта Філдэса «Сістэма амерыканскага ўрада і амерыканскае перавадзца, чамсам толькі ў вытрыхках, «Годы прэзій» — сантаменгаліна — раматчына аповесць Карла Сантэрга аб Лінкольне, стаяцца раю «Дамашняе жыццё Джэферсона» аб «Тут спаў Вашингтон»...

Чаму там кийны рынак напоўнены псеўдагістарычнай пісанай як аб светлых, так і аб цёмных асобах з Пантэона амерыканскіх прэзідэнтаў?

Акадэмік Е. В. Тарле, выкрываючы аднаго з фальсіфікатараў «амерыканскіх ідэалаў» — Ральфа Бартона Перы, ужо адзначыў агульную першачыну гісторыка-біграфічнага шуму ў сучаснай амерыканскай культуры. Акадэмік Е. В. Тарле трэба заўважыць, што без мажымасці зневажачы маглі Вашингтонаў, Джэферсонаў і Лінкольнаў не было б чаго рабіць ізалягам трыманскага законадаўства («Літ. газета» № 55).

Навуковападобнасць гісторыграфічных пату ў стварэнні сучаснай лініі «першачынаў» традыцый прэзідэнтаў тут вядома. Махлярскія справы сучасных прыдворных гісторыграфіў Белага дома асабліва добра бачны разам з іх белетрыстычнымі разношчыкамі. Адначынам, штс

наі прапаганды! Джэні абывавацілі. Праўда, на другі дзень газета, якая рэдагавалася нейкім вегетарыянам, расдумвае, што гэта не «зусім камуністычная, але яўна пацыфіскакая кніга, напісаная пад уплывам марксісцкіх базбожнікаў». Атрымоўваюцца, што ніякімі сродкамі нельга абараніць беднага Джэні ад федэральных «законаў». Ён запалоханы, калі не перад судом Ліна, то іным судом. Да яго ў камеру заходзіць вялікі чэзка — высокапастаўлены Джэні-Эндрэ Джэксан — былы прэзідэнт ЗША, выбранны ад фермерства, якому продка беднага Джэні некалі вяртаваў жыццё. Прэзідэнт не можа зразумець, чаго пахоаецца Джэні. «Мы — рэспубліка ці не? А калі рэспубліка, — працягае «бавіцкі дэмакраты», — то што здарылася з канстытуцыяй?» «Канстытуцыя яшчэ дзейнічае, — адказвае гераю рамана, маленькі Джэні, — толькі яна вытлумачаецца, як кажучы ў